

УДК 378.147:792.8

DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-2-101-107

Пархоменко О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
o.parkhomenko1971@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1572-5210

**ІНТЕГРАЦІЯ КРЕАТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКОНАВСЬКО-СЦЕНІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ МАГІСТРІВ-ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

На межі XX–XXI століття хореографічна освіта в Україні перебуває на етапі інтенсивного розвитку та трансформацій, вимагаючи зростання кваліфікованих спеціалістів. Це відображається у створенні нових підходів до професійної підготовки фахівців у сфері виконавської, балетмейстерської та викладацької діяльності в галузі хореографічного мистецтва.

В результаті впровадження нового стандарту для напряму підготовки спеціальності 024 «Хореографія» на другому (магістерському) рівні вищої освіти визначається важливість магістра хореографії у сучасному суспільстві. Це призвело до активного удосконалення навчальних програм, спрямованих на формування висококваліфікованих фахівців з глибоким розумінням теоретичних засад та широким спектром творчих та практичних навичок.

На фоні глобалізації та культурного обміну, заклади вищої мистецької освіти акцентують свою увагу на розвиток міжнародних партнерств, залучаючи здобувачів з інших країн. Це сприяє збагаченню хореографічного досвіду та взаємному впливу різних хореографічних традицій та виконавсько-сценічної майстерності. Стаття розглядає теоретичний аспект інтеграції креативних підходів у виконавсько-сценічній майстерності магістрів-хореографів у процесі фахової підготовки вищих мистецьких закладів освіти. Автор структурує концепції креативності та досліджує її роль у хореографічному мистецтві, детально аналізуючи значущість інтеграції традиційних та інноваційних методів для досягнення оптимального балансу в процесі формування фахових вмінь.

Наголошено на ключові теоретичні принципи, що підтримують процес інтеграції та розкривають його потенціал у контексті сучасних викликів у галузі хореографічної освіти. Дослідження зосереджене на теоретичних основах впровадження креативності в освітній процес, визначаючи стратегії та методи, що сприяють успішній реалізації цього підходу.

Наводяться приклади ефективної імплементації означених теоретичних концепцій у практику викладання, сприяючи розвитку вищого рівня виконавсько-сценічної майстерності здобувачів другого магістерського рівня зі спеціальності 024 «Хореографія».

Ключові слова: виконавсько-сценічна майстерність, хореографія, інтеграція, креативний, фахова підготовка

Постановка проблеми. Сучасна парадигма хореографічної освіти в Україні обумовлена певним вектором розвитку суспільства, його культурними та естетичними потребами. В останні десятиліття спостерігається зростання інтересу молоді до танцю як мистецтва та фізичної активності, що породжує природний нахил до максимального використання можливостей пластичної мови тіла. Це призводить до постійного вдосконалення методик та змін у хореографічній освіті, проявляється у

зацікавленості здобувача власному художньому баченні та розвитку компетентностей в освітньому середовищі.

Тому, в останні роки відбувається оптимізація ефективності освітнього процесу і розглядається можливість інтегрування креативних методик у викладанні. Викладачі мають за завдання стимулювати та розвивати творчий потенціал здобувачів, надаючи їм можливість виявити себе у різноманітних танцювальних напрямках, тим самим ефективно розкриваючи свій талант.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вклад вітчизняних науковців у формування виконавсько-сценічної професійної майстерності хореографів та подальший розвиток традиційної танцювальної культури визначено їхньою науковою діяльністю, яка відкриває нові перспективи у галузі хореографії. Видатними представниками цього напрямку є Л. Андрощук, Т. Благова, І. Гутник, Д. Грек, С. Забрєдовський, С. Зубатов, Р. Поклітару, А. Підлипська, Ю. Ростовська, Л. Цветкова та інші.

Їхні дослідження активно спрямовані на вивчення та передачу унікальних рухових патернів та виразності танцювального мистецтва. Вони вносять великий внесок у розробку та удосконалення аспектів, пов'язаних із формуванням виконавсько-сценічної професійної майстерності хореографів.

Науковці-практики стають каталізаторами позитивних змін у підходах до навчання хореографії, розширюючи розуміння та застосування виконавсько-сценічної майстерності. Вони виступають не тільки як дослідники, але і як передавачі цінних знань, сприяючи збереженню та еволюції вітчизняної танцювальної спадщини серед молодого покоління хореографів.

Ретельний аналіз наукових досліджень свідчить про те, що аспекти, пов'язані з фаховою підготовкою магістрів-хореографів у закладах вищої мистецької освіти, були розглянуті з різних позицій. Однак аспект, що стосується інтеграції креативних підходів до виконавсько-сценічної майстерності хореографів під час вивчення практичних фахових дисциплін, залишається недостатньо дослідженим, оскільки це питання не було об'єктом спеціального наукового дослідження. Дана обставина послужила мотивацією для визначення **мети нашої статті**, яка полягає в аналізі теоретичних аспектів інтеграції креативних підходів до виконавсько-сценічної майстерності магістрів-хореографів під час фахової підготовки у вищих закладах мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Вимоги, які висуваються перед закладом вищої освіти, вимагають різкого підвищення рівня фахової підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня. Це обумовлено сучасними концептуальними підходами до реформування мистецької освіти. Теоретична та практична підготовка має збагачуватися завдяки всебічному освоєнню фахових знань і навичок, які повністю готують особистість до виконавсько-сценічної діяльності.

Виконавсько-сценічна діяльність здобувачів, які отримують вищу мистецьку освіту, формується відповідно до теоретичних та практичних принципів освітніх компонентів. Обов'язкові та вибіркові освітні компоненти фахової підготовки магістрів-хореографів, такі як «Виконавсько-сценічна майстерність хореографа: Теорія і практика класичного танцю», «Виконавсько-сценічна майстерність хореографа: Теорія і практика народно-сценічного танцю», «Мистецтво балетмейстера», та «Хореографічний ансамбль», мають комплексну структуру інформаційно-творчого характеру. Ці дисципліни взаємодіють з різними формами хореографічної діяльності, необхідними для майбутнього вчителя хореографії при розробці власних організаційно-творчих проєктів.

У хореографічній освіті XXI століття акцент здійснюється на ключові аспекти – *інтеграція* освітнього процесу та *креативний підхід*, які спрямовані на фахову підготовку здобувача та формують комплекс компетентностей. Цей комплекс охоплює не лише технічні навички в мистецтві танцю, але й розвиток творчого мислення, вміння працювати в команді, адаптивність до різних стилів та жанрів. Це сприяє професійній

підготовці випускників зі значущими та різноманітними здібностями у сучасному хореографічному середовищі, роблячи їх працездатними та конкурентоспроможними.

Розглянемо дефініцію «інтеграція», «креативний підхід» у загальному та мистецтвознавчому полі, що дасть нам можливість глибше розуміти взаємозв'язок цих понять і їхню важливість у сучасному науковому та культурному контексті.

У Великому тлумачному словнику «інтеграція» трактується як раціональне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи, являє собою процес упорядкування, узгодження структур і функцій у цілому організмі [1].

У межах системного підходу термін «інтеграція» артикулюється як взаємодія двох чи більше систем, що здійснюється з метою генерації нової системи, в результаті модифікації характеристик та взаємозв'язків її компонентів.

Американський педагог Дж. Гіббоне стверджує, що інтеграція полягає у сполученні складових процесу так, щоб отриманий результат перевершував їх значення, об'єднуючи їх в сумі. Зокрема Н. Антонов визначає інтеграцію як процес взаємопроникнення, ущільнення та уніфікації знань, що виявляються у взаємодії з процесом диференціації [3].

Інтеграція у контексті загального та мистецтвознавчого поля означає об'єднання різних елементів, що взаємодіють для створення нового, комплексного цілого. Цей підхід передбачає не лише накопичення інформації, але й активну взаємодію та трансформацію компонентів для досягнення синергетичного ефекту. У мистецтвознавстві інтеграція може виявлятися в спробі об'єднати різні художні стилі, техніки або жанри з метою створення нових творів, які відзначаються оригінальністю та високим рівнем творчості.

Креативний підхід є важливою складовою інтеграції, оскільки він передбачає нестандартне мислення, здатність генерувати нові ідеї та виражати їх у спосіб, відмінний від загальноприйнятого. У мистецтвознавстві це може означати розширення меж традиційних мистецьких концепцій та використання інноваційних методів для створення та розуміння художніх творів.

На думку П. Яськів, креативність – це унікальні творчі здібності особистості, що проявляються у здатності генерувати нестандартні ідеї та швидко розв'язувати проблеми, відхиляючись від традиційних схем мислення. Технологія розвитку креативності в структурі професійної компетенції фахівця визначає конкретний метод організації діяльності для досягнення певного результату [5].

Я. Зелінська вказує на три складові професійної компетентності фахівця: *духовно-моральну, комунікативну та пізнавально-творчу*. При цьому вчена підкреслює, що саме останній компонент відображає рівень умінь особи у здобутті знань і розвитку її самоосвітніх здібностей, тобто креативного мислення [2].

Розглядаючи інтеграцію креативних підходів у контексті хореографічної освіти здобувачів другого магістерського рівня, можна визначити, що цей процес сприяє розширенню творчого спектра студентів і створює унікальні можливості для розвитку та самовираження. Він також сприяє формуванню їхнього хореографічного мислення, вдосконалюючи практичні навички та виконавські вміння, що сприяє розкриттю індивідуального художнього підходу здобувачів та розширює їхні хореографічні можливості в сучасних умовах.

Інтеграція креативних підходів вимагає не лише практичного, але й теоретичного узгодження. Теоретичний аналіз дозволяє розуміти підґрунтя креативних концепцій та розкриває їх вплив на сучасне хореографічне мистецтво.

Синергія теорії та практики створює сприятливі умови для формування глибокого розуміння мистецтва виконавсько-сценічної майстерності хореографа-магістра. У цьому контексті це означає:

- здатність здобувача генерувати оригінальні ідеї, виходячи за межі встановлених норм і шаблонів;
- розвиток індивідуальності та художнього потенціалу здобувача;

- стимулювання самостійності та експериментування у творчому процесі;
- поєднання традиційних хореографічних рішень з власними ідеями, виражаючи їх через рух;
- урахування сучасних тенденцій та інновацій в хореографії, адаптація до змін у мистецькому середовищі;
- розуміння взаємодії хореографії з іншими мистецькими дисциплінами та сучасними технологіями.

Ці креативні підходи в хореографічній освіті сприяють розвитку та підтримці індивідуального творчого потенціалу здобувачів, сприяючи виконавсько-сценічній майстерності, вдосконалюючи творчий процес.

У сучасному хореографічному виконавстві важливо інтегрувати креативні підходи до майстерності хореографів в теорії та практиці класичного танцю. Традиційні форми класичного танцю постійно адаптуються до нового естетичного сприйняття та вираження індивідуальності, взаємодіючи з сучасністю.

Ключовий аспект полягає в інтеграції новаторських елементів в традиційну структуру класичного танцю, забезпечуючи високий рівень виконавської майстерності. Це відкриває можливості для розвитку класичного танцю новими творчими рішеннями, розширюючи його межі та оновлюючи взаємодію з глядачем.

Особлива увага приділяється впливу теоретичних концепцій на хореографічний процес, де глибоке розуміння історії та традицій класичного танцю є важливим етапом для розвитку новаторських підходів. Хореограф, використовуючи класичні принципи, створює основу для втілення сучасних ідей і концепцій.

Додатково акцентується важливість взаємодії хореографа з артистами, зовнішнім оточенням і сучасними технологіями для досягнення оптимального результату. Синергія між традиційною естетикою класичного танцю та новаторськими рішеннями дозволяє створювати дивовижні вистави, відзначаючись глибокою індивідуальністю та високим рівнем професійної майстерності.

Отже, інтеграція креативних підходів до виконавсько-сценічної майстерності хореографів у рамках теорії та практики класичного танцю є важливим кроком у розвитку хореографії. Це сприяє збагаченню традиційної сценічної мови та розширенню можливостей виразності у художньому виконавстві.

Ростовська Ю. вважає, що основні завдання курсу «Сценічно-виконавська майстерність хореографа» полягають у тому, щоб навчити майбутніх хореографів розрізняти структурну побудову і технологію використання класичних та народних рухів у народно-сценічному екзерсисі; навичкам осмислення хореографічних прийомів; манері, стилю виконання танців різних хореографічних культур; методиці виконання складних елементів віртуозної техніки, прийомів виконання хореографічних трюків; знаходити й визначати відмінне та спільне у танцювальних рухах, позах, прийомах, структурі хореографічної лексики різних народів; опанувати образними, функціональними, характерними, національними особливостями рухів.

Тож, народно-сценічний танець у складі навчальної дисципліни «Сценічно-виконавська майстерність хореографа» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців хореографії у закладах вищої освіти [4, с. 145].

Акцент на інтеграцію креативних підходів у виконавсько-сценічній майстерності хореографів набуває важливості в рамках освітнього компонента «Мистецтво балетмейстера». Процес об'єднання творчості та технічної майстерності стає ключовим фактором формування висококваліфікованих фахівців.

Вивчення мистецтва балетмейстера передбачає розгортання інтегрованого підходу, що об'єднує теоретичні знання, практичні навички та розвиток творчих здібностей. Важливо враховувати, що сучасний танцюрист-хореограф повинен бути більше, ніж просто виконавцем рухів – він повинен бути творчим митцем, який розуміє психологію руху, має здатність до імпровізації та володіє глибоким розумінням музичності.

Навчальні програми з мистецтва балетмейстера повинні включати практичні заняття з експериментальною та імпровізаційною хореографією, що сприяє розвитку оригінальності та індивідуальності. Такий підхід до навчання сприяє не лише формуванню високопрофесійних виконавців, але й породженню нових хореографічних течій та напрямків у світі сучасного мистецтва. Інтеграція креативних підходів у навчанні мистецтва балетмейстера сприяє розвитку та вдосконаленню хореографічного мистецтва в цілому, роблячи його більш виразним та інноваційним.

Освітній компонент «Хореографічний ансамбль», у сучасному хореографічному контексті, відзначається інтеграцією креативних підходів щодо виконавсько-сценічної майстерності хореографів. Ця інтеграція спрямована на розвиток та удосконалення професійної майстерності фахівців, підкреслюючи їхній творчий процес. Досягнення даної мети передбачає впровадження новаторських методологій та стратегій навчання, спрямованих на розширення художнього потенціалу виконавців, а також на впровадження інновацій у педагогічну, виконавську практику магістрів-хореографів.

У межах хореографічного ансамблю інтегрований підхід дозволяє враховувати унікальність індивідуального та колективного виконання, творчих здібностей та виконавських вмінь учасників хореографічного ансамблю. Це надає кожному учаснику можливість висловлювати власну хореографічну індивідуальність та сприяє збагаченню та глибшому розширенню художньо-творчого потенціалу колективу. Основною метою цього підходу є досягнення спільної виконавської мети, забезпечення гармонії та високого професійного танцювального виступу, творчій презентації хореографічного ансамблю та його колективних проєктів.

На думку Ю. Ростовської виконавсько-сценічна майстерність є складовою професійної майстерності хореографа, що спирається на міцну теоретичну базу знань та широкого спектра практичних умінь і навичок, а також сформованих фахових якостей, необхідних для продуктивної творчої діяльності здобувачів другого магістерського рівня. Саме тому у закладах вищої освіти є актуальним пошук обґрунтованих, сучасних науково-методичних підходів до навчання та процесу їх професійного становлення. [4, с. 145].

Висновки. На нашу думку, сполучення теоретичних знань із сучасними техніками та технологіями управління творчістю визначає успішний шлях до досягнення високих художніх результатів у хореографії. Зокрема, акцентується важливість співпраці магістрів-хореографів із сучасними технологічними ресурсами, що дозволяє розширити можливості викладання та розвитку хореографічного мистецтва.

Можна відзначити, що інтеграція креативних підходів у фаховій підготовці магістрів-хореографів у вищих закладах мистецького спрямування є стратегічно важливою для становлення професійно компетентних та творчих митців, готових до викликів і вимог сучасності, і є необхідною для потенціального мистецького розвитку майбутніх хореографів та підвищення їхньої професійної майстерності.

Література

1. Великий тлумачний словник (ВТС) сучасної української мови. URL: <https://1531.slovaronline.com/201022-інтеграція>
2. Зелінська Я. Ц. Розвиток креативності в структурі професійної компетентності. *Ринок праці та зайнятості населення*. 2010. № 2. С. 29. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15948/1/127-128.pdf>
3. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1) URL: <https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>
4. Ростовська Ю. О. Формування виконавсько-сценічної майстерності майбутніх фахівців з хореографії у закладах вищої освіти України. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. № 2. С. 145.

5. Яськів П. Креативність як чинник розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15948/1/127-128.pdf>

References

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk (VTS) suchasnoi ukrainskoi movy [Big explanatory dictionary (BED) of contemporary Ukrainian language]. URL: <https://1531.slovaronline.com/-201022> [in Ukrainian].
2. Zelinska, Y.T. (2010). Rozvytok kreatyvnosti v strukturі profesiinoi kompetentnosti [Development of creativity in structure of professional competence]. Rynok pratsi ta zainiatosti naselennia – *The labour and employment market*. No 2. P. 29. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15948/1/127-128.pdf> [in Ukrainian].
3. Intehrovane navchannia: tematychnyi i diialnisnyi pidkhody [Integration learning: thematic and activity approaches]. URL: <https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/> [in Ukrainian].
4. Rostovska, Y.O. Formuvannia vykonavsko-stsenichnoi maisternosti maibutnikh fakhivtsiv z khoreografii u zakladakh vyshchoi osvity ukraïny [Formation of performing-scenic mastery of future specialists in choreography in higher educational institutions of Ukraine]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*. V.V. Burnazova (Eds.). Nizhyn: Nizhyn Gogol State University, 2023. No 2. P. 145 [in Ukrainian].
5. Yaskiv, P. Kreatyvnist yak chynnyk rozvytku profesiinoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia [Creativity as the factor of professional competence of a future specialist]. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15948/1/127-128.pdf> [in Ukrainian].

Parkhomenko O.

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Department of Musical Pedagogy and Choreography
Nizhyn Gogol State University
o.parkhomenko1971@gmail.com
orcid.org/ 0000-0002-1572-5210

INTEGRATION OF CREATIVE APPROACHES TO PERFORMING-SCENIC MASTERY OF MASTERS CHOREOGRAPHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING: THEORETICAL ASPECT

At the break of XX–XXI centuries, choreographic education in Ukraine is at the stage of intensive development and transformation, requiring the growth of qualified specialists. It reflects in creation of new approaches to professional training of specialists in the sphere of performing, ballet master and teaching activity in the branch of choreographic art.

As the result of implementation of the new standard for the direction of training specialty 024 “Choreography” at the second (Master’s) level of higher education, the importance of Master of choreography in contemporary society is being defined. This led to active improvement of teaching programmes, targeted on formation of highly qualified specialists with deep understanding of theoretical bases and wide spectrum of creative and practical skills.

On the background of globalization and cultural exchange, institutions of higher artistic education focus their attention on development of international partnerships involving applicants from other countries. This encourages enrichment of choreographic experience and mutual influence of different choreographic traditions and performing-scenic mastery. The article looks upon the theoretical aspect of integration of creative approaches in performing-scenic mastery of Masters choreographers in the process of professional training in higher artistic educational institutions. The author structures conceptions of creativity and researches its role in choreographic art, analysing in detail the importance

of integration of traditional and innovational methods for achievement of optimal balance in the process of forming of professional skills.

The key theoretical principles, that support the process of integration and open its potential in context of contemporary challenges in the branch of choreographic education, are emphasized. The research is concentrated on theoretical bases of implementation of creativity into educational process, defining the strategies and methods, that encourage successful realization of this approach.

There are given the examples of effective implementation of the mentioned theoretical concepts into the practice of teaching, encouraging the development of higher level of performing-scenic mastery of applicants of the second Master level in speciality 024 «Choreography».

Key words: performing-scenic mastery, choreography, integration, creative, professional training.